SATAKUNNAN KÄRÄJÄOIKEUS

Tullipuominkatu 5 (PL 154), 28100 Pori

satakunta.ko@oikeus.fi

LAKIVALIOKUNNALLE

ASIA: Asiantuntijalausunto koskien HE 190/2017 vp (Hallituksen esitys laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamiseksi)

KUULTAVA: Satakunnan käräjäoikeuden edustaja, laamanni Jorma Väyrynen, osoite yllä

Pyydän kunnioittaen saada esittää lakivaliokunnalle asiassa seuraavaa:

Yleistä

Suomen käräjäoikeuksien lukumäärä laskee 20:een 27:stä vuoden 2019 alusta lukien (tuomioistuinlain muutos 14.12.2017/860). Muutos toteutetaan lakkauttamalla ja yhdistämällä käräjäoikeuksia. Tuon uudistuksen johdosta lakkautetaan mm. Keski-Pohjanmaan (4.200 kpl summaarisia riita-asioita vuonna 2017), Kemi-Tornion (5.700 kpl) ja Ylivieska-Raahen (7.000 kpl) käräjäoikeudet. Edelleen käräjäoikeuksien lukumäärää vähennetään yhdistämällä etelässä Hyvinkään (11.000 kpl), Tuusulan (11.000 kpl), Itä-Uudenmaan (7.100 kpl) ja Vantaan (20.000 kpl) käräjäoikeudet, Espoon (18.500 kpl) ja Länsi-Uudenmaan (12.400 kpl) käräjäoikeudet uusiksi Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksiksi. Voidaan siis todeta, että summaariset velkomusasiat on jo tuolla lainmuutoksella keskitetty sellaisiksi yksiköihin, mitä nyt tällä hallituksen esityksellä haetaan. Toki on niin, että itsenäisiksi käräjäoikeuksiksi muutoksen jälkeen jäävät mm. Kainuun käräjäoikeus (4.700 kpl), Kanta-Hämeen käräjäoikeus (10.500 kpl, jonne tosin siirtyy osa Hyvinkään KO:n asioista lain 2017/860 johdosta), Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus (12.000 kpl), Etelä-Karjalan käräjäoikeus (9.400), Etelä-Savon käräjäoikeus (8.700 kpl), Kymenlaakson käräjäoikeus (12.400 kpl) ja Pohjois-Karjala (8.500 kpl). Nämä viime mainitut käräjäoikeudet ovat käsitelleet vähemmän summaarisia

velkomusasioita kuin mitä Satakunnan käräjäoikeus, jonne vuonna 2017 tuli noin 16.600 summaarista asiaa.

Nykytila

Satakunnan käräjäoikeuden henkilöstö on suuruudeltaan 65 henkilötyövuotta, joista tuomarinvirkoja on 16, haastemiesten 10, käräjäsihteereiden 34 ja käräjänotaareita 5 kpl. Summaariset riita-asiat on keskitetty summaaristen vastuualueelle ja tänne tulevan asiamäärän läpivieminen vie noin viisi käräjäsihteerityövuotta. Lisäksi summaariset asiat työllistävät käräjänotaareita, käräjätuomareita ja haastemiehiä. Summaaristen vastuualueen lähiesimiehenä toimii kokenut käräjäsihteeri ja summaaristen asioiden vastuutuomari toimii substanssiesimiehenä. Summaaristen asioiden vastuutuomarit ovat verkostoituneet eli jokaisessa käräjäoikeudessa on asiaryhmälle oma vastuutuomari. Tämä helpottaa tiedonkulkua eri käräjäoikeuksien välillä ja yhdenmukaistaa käytäntöä. Verkostoitunut vastuutuomarijärjestelmä on ollut käytössä viimeiset pari vuotta. Viime aikoina suurin este asioiden nopealle käsittelylle ovat olleet ylisuuret korko- ja kuluvaatimukset, joiden osalta ratkaisut ovat tässä käräjäoikeudessa tehneet pääasiassa käräjänotaarit. Käräjäoikeus tekee laadukasta työtä motivoituneen ja ammattitaitoisen henkilöstön toimesta.

Oikeusministeriön alustavien laskelmien mukaan summaaristen velkomusten siirtäminen pois Satakunnan käräjäoikeudesta Pirkanmaan käräjäoikeuteen merkitsisi viiden (5) käräjäsihteerin viran menetystä. Esitys merkitsee Vaasan hovioikeuden alaisen käräjäoikeuden asioiden siirtämistä Turun hovioikeuden alaiseen käräjäoikeuteen. Tätä kummastuttavaa yksityiskohtaa on perusteltu sillä, että Tampereen ja Porin lyhyempi välimatka mahdollistaa henkilöstön siirtymisen uudelle työntekemispaikkakunnalle. Muut Vaasan hovioikeuspiirin summaariset asiat keskitetään Vaasaan. Tampere ei kuulu Porin työssäkäyntialueeseen eikä kyse ole asianmukaisesta perustelusta: kansliahenkilöstön palkkaluokka on Y 9, joten heidän on mahdotonta siirtyä Tampereelle eikä päivittäinen työmatka ole käytännössä mahdollista, kun julkinen liikenne ei toimi ja palkka eikä aika riitä kulkemiseen. Toisaalla hallituksen esityksessä on todettukin, että selvitysmiesselvityksessä on arvioitu, että vain pieni osa summaarisia asioita käsittelevästä henkilöstöstä on valmis siirtymään toiselle paikkakunnalle työnsä perässä. Esitys merkitsee siten irtisanomisia. Täysimääräisesti vähennystä ei voida kohdistaa määräaikaiseen henkilökuntaan.

Kritiikkiä

<u>Pääsy oikeuteen</u>: Hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon sitä, että yksi ihmisen perusoikeuksista on pääsy oikeuteen. Esityksen mukaan välimatka käsittelevään tuomioistuimeen kasvaa. Satakunnan käräjäoikeuden asiakaspalvelupisteessä käy päivittäin joko tämän asiaryhmän vastaajia tai kantajia selvittämässä asiaansa ja kysymässä neuvoa. Kyse on siis sadoista asiakaskäynneistä vuodessa, jota ei ole tässä hallituksen esityksessä lainkaan huomioitu. Kantajatahon osalta ongelman voi pitkälti ratkaista vaatimuksella toiminnan sähköistämisestä, mutta vastaajien osalta tämä ei käy päinsä; vaikka älypuhelimia on lähes jokaisella, niin kykyä puhelimitse selvittää omaa asiaansa ei ole kaikilla. Inhimillisen matkan päässä oleva asiakaspalvelupiste on ratkaisu tähän ongelmaan.

<u>Toiminnan tehostaminen</u>: Muutoksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja toiminnallista tuottavuutta, kun asiaryhmä keskitetään yhdeksään käräjäoikeuteen. Esityksen mukaan hyvien käytäntöjen ja tehokkaiden työmenetelmien edistäminen sekä yhtenäisten tulkintakäytäntöjen luominen helpottuu, kun asioita ei käsitellä jokaisessa tuomioistuimessa. Totean, että tämä tavoite on saavutettu jo edellä todetulla tavalla käräjäoikeusverkostomuutoksella, joka astuu voimaan 1.1.2019. Hyvät käytänteet ja toimintatavat saadaan

yleistymään koulutuksella ja verkostoitumisella. Kun käsiteltäviä asioita on yli 10.000 kpl vuodessa, on asioiden kirjo ja moninaisuus jo taattu eli ongelmatapaukset tulevat esille tässä määrässä. Edelleen tuollainen määrä edellyttää jo työn organisointia niin, että työhön keskittyy yksikössä muutama henkilö täyspäiväisesti. Väitän, että tämä vastaajien ja kantajienkin oikeusturva on taattu yhtä hyvin, mikäli ratkaisevia tuomioistuimia on 20 kaavaillun 9 asemesta.

Hovioikeuspiirin rajan ylitys: Satakunnan maakunnan summaaristen riita-asioiden siirtäminen Pirkanmaan käräjäoikeuteen aiheuttaa osaltaan sekavuutta ja myös epätietoisuutta yleisissä tuomioistuimissa tapahtuvien asioiden käsittelemisestä. Mikäli summaarinen velkomusasia riitautuu ja osapuolet suostuvat asian käsittelemiseen Pirkanmaan käräjäoikeudessa, niin tuomiosta valitetaan Turun hovioikeuteen. Mikäli suostumusta asianosaisilta ei saada, niin riitautunut summaarinen käsitellään Satakunnan käräjäoikeudessa, jonka ratkaisusta valitetaankin Vaasan hovioikeuteen. Hallituksen esityksen ei voida katsoa selventävän oikeusjärjestystä. Suostumuksen hankkiminen aiheuttaa lisätyötä käräjäoikeudelle.

Säästö: Hallituksen esityksen mukaan toimenpiteellä voidaan päästä 800.000 euron säästöihin. Summa on jopa oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoihin peilattuna mitätön. Jotta tuohon määrään päästään, merkitsee se henkilöstön irtisanomisia, kun he eivät suostu työn perään lähtemään toiselle paikkakunnalle.

Säästötavoite saavutetaan nimenomaan sähköisen asioimisen lisäämisellä. Tältä osin hallituksen esitystä on syytä kannattaa. Menettelyn sähköistäminen ei kuitenkaan edellytä käsittelevien käräjäoikeuksien lukumäärän vähentämistä. Satakunnan käräjäoikeuden 65:stä virkamiehestä yli 60 -vuotiaita on 15 eli lähivuosina tapahtuu merkittävää eläkkeelle siirtymistä. Ikärakenne on sama muissakin käräjäoikeuksissa. Näin henkilöstövähennyksiin, mitkä toiminnan sähköistäminen puoltaa, päästään luonnollista tietä ilman irtisanomisia. Uusissa käräjäoikeuksissa on tarpeeksi resursseja väen vähentämiseen normaalin poistuman tahdilla.

Totean vielä, että lukuja ”pallottelemalla” päästää juuri siihen lopputulokseen, mihin halutaan. Kun laskuihin ei oteta toimitilakustannuksia, joita siirtyvät virat vaativat, niin päästään positiiviseen lopputulokseen. Lyhyellä tähtäimellä, toiminnan sähköistämisestä huolimatta, kustannukset tulevat huomattavasti kasvamaan.

Esityksessä ei ole huomioitu sitä, että summaarisia asioita käsittelevät käräjäoikeudet tarvitsevat edelleen mm. paikallisia haastemiehiä tiedoksiantotoiminnassa, mistä aiheutuu virastojen välistä postia ja yhteydenottoja. Tiedoksiantomenettelyynhän ei uudistuksessa juuri puututa muuten kuin puhelintiedoksiantoja laajentamalla. Miten nämä asiat hoituvat vastaanottavassa yksikössä (Tampereella), kun siellä on jo omatkin asiat hoidettavana ennen lisätyötä, siitä ei esityksessä mainita mitään.

Säästöperustelussa ei ole huomioitu sitä, että osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä joudutaan sanomaan irti. He vievät mukanaan tieto-taitoa, jolle ei ole hintalappua tässä esityksessä laskettu. Kun käräjäoikeudet eivät ole saaneet palkata vakituista kansliahenkilökuntaa vuosikausiin, on Satakunnan käräjäoikeuden summaaristen asioiden vastuuyksikössäkin määräaikaisia virkamiehiä, joilla on jo vuosien kokemus. Heidät on tehtäviinsä opetettu, he hallitsevat ne hyvin, ovat työhönsä tyytyväisiä ja haluavat jatkaa työtään Porissa. Säästötavoite on tätä taustaa vasten vieläkin mitättömämpi etenkin, kun se on saavutettavissa toiminnan sähköistämisellä ilman irtisanomisia.

Yhteenveto

Hallituksen esitys on kannatettava siltä osin, kun siinä on kyse toiminnan tehostamisesta sen sähköistämisellä. Tavoiteltu esityksen mukainen säästö ei kuitenkaan ole missään suhteessa niihin negatiivisiin vaikutuksiin henkilöstölle, minkä asioiden keskittäminen muutamaan käräjäoikeuteen saa aikaan. Säästösumma ei perustu tosiasioihin eikä mukana ole lainkaan kustannuksia henkilöstön uudelleen

koulutuksesta eikä toimitilakustannuksia. Hallituksen esityksessä ei ole myöskään huomioitu sitä, että oikeuteen pääsy estyy pidentyvien välimatkojen vuoksi, asiaryhmän hoitaminen vaikeutuu, kun se edellyttää yhteistoimintaa käräjäoikeuksien välillä (mm. haastamiset), mikä aiheuttaa kustannuksia. Juttumäärät huomioiden käräjäoikeusverkoston uudistuksen jälkeen Suomessa olevat 20 käräjäoikeutta ratkaisevat summaariset riita-asiat tehokkaasti. Yhdenmukaisen ja tehokkaan käsittelyn takeena on motivoitunut ja koulutettu henkilökunta. Verkostoituminen taas takaa tiedon kulun. Tavoiteltu ja toiminnan sähköistämisen edellyttämä henkilökunnan vähentäminen saavutetaan ilman irtisanomisia luonnollisen poistuman kautta eikä nykyistä varsin kustannustehokasta ja toimivaa järjestelmää tarvitse muuttaa henkilöstöä vahingoittavalla tavalla.

Porissa 5.3.2018

Jorma Väyrynen

laamanni

Satakunnan käräjäoikeus